

Η επαγγελματική μετάβαση των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών

της Ερευνήτριας του ΚΕΠΕ Κυριακής Αθανασούλη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη με τίτλο «*Η επαγγελματική μετάβαση των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών*» εξετάζει τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης των νέων πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών, 5 χρόνια μετά την αποφοίτησή τους από το Πανεπιστήμιο.

Η έρευνα εντάσσεται στην ανάλυση των μηχανισμών ένταξης στην αγορά εργασίας των πτυχιούχων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπου παρατηρείται στις αναπτυγμένες χώρες η μεσολάβηση μιας μεταβατικής περιόδου, ανάλογα με τις ειδικότητες. Πολλές φορές, πριν την απόκτηση μιας σταθερής και ικανοποιητικής εργασίας, ο απόφοιτος μπορεί διαδοχικά να αναλάβει διάφορες εργασίες οι οποίες αντιστοιχούν περισσότερο ή λιγότερο τόσο στο επίπεδο όσο και στο αντικείμενο των σπουδών του. Ακόμα μπορεί να περάσει από διάφορα στάδια απασχόλησης, υποαπασχόλησης ή και ανεργίας. Για το λόγο αυτό υλοποιήθηκε στο ΚΕΠΕ έρευνα πεδίου, όπου εξετάζονται οι διάφορες διαστάσεις της επαγγελματικής μετάβασης των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών, 5 χρόνια μετά την αποφοίτησή τους από το Πανεπιστήμιο. Στο διάστημα αυτό ένας πτυχιούχος, με τις διάφορες επαγγελματικές εμπειρίες που έχει αποκτήσει, έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να βρει κάποια εργασία που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του και να έχει κατορθώσει να «σταθεροποιηθεί» επαγγελματικά.

Αναλύεται λοιπόν η επαγγελματική διαδρομή ή κινητικότητα κατά τα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας τους, μέσω μιας «διαχρονικής ανάλυσης», με αναδρομικές ερωτήσεις για τις προηγούμενες εργασιακές σχέσεις. Πλεονέκτημα αυτής της μελέτης είναι πως επικεντρώνεται και αναλύει με εκτενή τρόπο και για πρώτη φορά στην Ελλάδα την επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων «καθηγητικών σχολών», εξετάζοντας τόσο τα χαρακτηριστικά απασχόλησης όσο και τις αποδοχές τους.

Οι πτυχιούχοι των Φιλοσοφικών Σχολών υπεραντιπροσωπεύονται από γυναίκες, σε σημείο που πολλοί αναφέρονται στην εκθήλυνση ή γυναικοποίηση των σχολών αυτών. Η διάρκεια των σπουδών δεν ξεπέρασε τα 5 χρόνια, κατά μέσο όρο. Πέντε χρόνια μετά την απόκτηση του πτυχίου, το 80,3% των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών εργάζεται, το 11% παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ το 2,2% συνεχίζει τις σπουδές σε μεταπτυχιακό επίπεδο και το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 5,9%. Το 1/3 των νέων πτυχιούχων είναι παντρεμένοι, ενώ μόλις το 18% έχει αποκτήσει ένα παιδί.

Αναφορικά με τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης και απασχόλησης των νέων φιλολόγων, τρεις μεγάλες επαγγελματικές κατηγορίες διακρίθηκαν. Μια πρώτη κατηγορία, που

συμπεριλαμβάνει το 72%, αποτελείται από νέους πτυχιούχους Φιλοσοφικών Σχολών, για τους οποίους το επάγγελμα έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο και το επίπεδο των σπουδών τους. Στη δεύτερη επαγγελματική κατηγορία, εντοπίζεται το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης (10%) και περιλαμβάνει άτομα που εργάζονται ως υπάλληλοι γραφείου, ασχολούνται κυρίως με γραμματειακή εργασία και άλλες μικρές δουλειές. Τέλος, μια τρίτη κατηγορία χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της ετεροαπασχόλησης (18%), δηλαδή το αντικείμενο των σπουδών τους δεν συνδέεται στενά με την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Έτσι η μελέτη καταδεικνύει ότι πέραν από τον παραδοσιακό κλάδο της εκπαίδευσης, υπάρχουν και άλλοι τομείς όπου το επιστημονικό υπόβαθρο που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια των σπουδών αποτέλεσε ένα υπολογίσιμο πλεονέκτημα για την επαγγελματική αποκατάσταση. Η ετεροαπασχόληση εντοπίστηκε κυρίως στο χώρο της επικοινωνίας, της διαφήμισης, του μάρκετινγκ, καθώς και στον τομέα των ανθρώπινων πόρων, στον ευρύτερο τομέα της υγείας και της ψυχολογίας. Για αυτά τα επαγγέλματα φαίνεται ότι ο εργοδότης αξιολογεί την απόκτηση πτυχίου ως ένδειξη ή φίλτρο των ικανοτήτων των υποψηφίων να προσαρμόζονται και να ανταποκρίνονται στα καθήκοντα της θέσης εργασίας που αναλαμβάνουν.

Η μορφή της απασχόλησης που παρατηρείται τονίζει τη δυαδικότητα της αγοράς εργασίας, δεδομένου ότι υψηλό παραμένει το μέρος των πτυχιούχων που απασχολείται με πιο ευέλικτη εργασιακή σχέση. Αντιθέτως, μόνο το 13,6% των νέων πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών είναι μισθωτοί στο Δημόσιο και το 16,4% εργάζεται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου.

Στη συνέχεια, οι τρόποι ένταξης στην αγορά εργασίας διακρίνονται σε τυπικούς (διαγωνισμό, αγγελίες στον Τύπο, προκήρυξη) και άτυπους (οικογενειακές και επαγγελματικές γνωριμίες). Το σύνολο των άτυπων μηχανισμών επαγγελματικής ένταξης φαίνεται να παίζει ρόλο κυρίως για την ανεύρεση της πρώτης εργασίας. Το 54% των νέων φιλολόγων βρήκε την πρώτη του εργασία μέσω των άτυπων μηχανισμών, ενώ το ποσοστό μειώνεται στο 34% για την ανεύρεση της σημερινής κύριας απασχόλησης. Για τους αρχαιολόγους, γλωσσολόγους-συγγραφείς και το διδακτικό προσωπικό στα φροντιστήρια τα ποσοστά των πτυχιούχων είναι ίσα κατανεμημένα ανάμεσα σε τυπικά και άτυπα μέσα αναζήτησης εργασίας. Αντίθετα, για τα στελέχη στον τομέα της διοίκησης και των ανθρώπινων πόρων καθώς και στη εκπαίδευση, οι τυπικοί μηχανισμοί λειτουργούν περισσότερο.

Όσο για τη διάρκεια αναζήτησης εργασίας, εκτιμάται πως οι μισοί πτυχιούχοι βρήκαν την κύρια απασχόληση μέσα σε ένα χρόνο, ενώ πριν το τέλος των βασικών σπουδών το 7% εργαζόταν.

Επιπρόσθετα, εξετάζοντας την επαγγελματική διαδρομή των νέων πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών, παρατηρείται μια σημαντική αύξηση του μέρους των μισθωτών στο δημόσιο τομέα, από 0,7% για την πρώτη απασχόληση σε 13,6% για τη σημερινή. Εξάλλου,

το ποσοστό των εργαζομένων με σύμβαση ορισμένης διάρκειας μειώνεται, ενώ αυξάνονται οι εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ακόμα, σημειώνεται πως η ετεροαπασχόληση παραμένει σταθερή στον τομέα των ανθρώπινων πόρων και της οικονομίας-διοίκησης, ενώ το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης περιορίζεται ουσιαστικά.

Σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό της επαγγελματικής ένταξης διαδραματίζουν και οι αμοιβές των πτυχιούχων. Από την ανάλυση προέκυψε ότι οι αμοιβές επηρεάζονται από την εμπειρία στο φορέα απασχόλησης, την απόκτηση κάποιου άλλου πτυχίου πανεπιστημιακού επιπέδου και την καλή γνώση μιας ξένης γλώσσας. Επίσης, θετικές επιρροές στο εισόδημα έχουν τα χαρακτηριστικά απασχόλησης που αναφέρονται στα επαγγέλματα, το ασφαλιστικό ταμείο και οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας. Τέλος, η οικογενειακή κατάσταση των πτυχιούχων επιδρά και αυτή στις αμοιβές τους.

Στη συνέχεια, εξετάζονται οι αντιλήψεις των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών για την επάρκεια της επιστημονικής μάθησης στο πανεπιστήμιο και γενικότερα για την εργασία τους. Ικανοποιητικές αξιολογούνται οι σπουδές στο πανεπιστήμιο από την πλειοψηφία (90,4%) των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών αναφορικά με το επιστημονικό υπόβαθρο που παρέχουν, σε συνδυασμό με το σύνολο των γνώσεων και δεξιοτήτων που αξιοποιούνται. Ωφέλιμη επίσης κρίνεται η ενίσχυση πρόσθετων γνώσεων (χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, ξένες γλώσσες, βασικές ποσοτικές μέθοδοι) καθώς και η καλλιέργεια δεξιοτήτων μέσω της ενδυνάμωσης εκπαιδευτικών μεθόδων που αξιοποιούν ένα πνεύμα συνεργασίας, την αναλυτική συλλογική σκέψη, την κριτική ικανότητα κ.ά. Όσο για την επαγγελματική τους δραστηριότητα, το 40,7% των νέων φιλολόγων δήλωσε αρκετά έως πολύ ικανοποιημένο, ενώ το 17,1% παρέμεινε πιο συντηρητικό.

Η επέκταση του ερευνώμενου πληθυσμού και σε άλλες κατηγορίες επαγγελματιών αντίστοιχου επιστημονικού επιπέδου θα αυξήσει τη συγκρισιμότητα των στοιχείων και των αποτελεσμάτων. Επιπρόσθετα, για την εκπόνηση μιας «διαχρονικής ανάλυσης» κρίνεται αναγκαία η περιοδικότητα των ερευνών κάθε 2 ή 3 χρόνια, έτσι ώστε να διαμορφωθεί ένα PANEL με δεδομένα, το οποίο θα επιτρέψει την παρακολούθηση της μελλοντικής εξέλιξης των επαγγελματιών. Η συνεχής παροχή πληροφοριών θα διευκολύνει την προσαρμογή των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας συμβάλλοντας ουσιαστικά στην καλύτερη σύζευξη μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας.

Τα συμπεράσματα του έργου είναι ευρύτερα χρήσιμα στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Διάσκεψη της Μπολώνιας, 1999). Η συστηματική επιστημονική ενημέρωση κρίνεται αναγκαία στις μέρες μας λόγω της διεθνοποίησης της εκπαίδευσης που προκαλεί η απελευθέρωση των αγορών, διευκολύνει την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα και μειώνει τον κίνδυνο περιθωριοποίησης περιοχών σε μια ενωμένη Ευρώπη των δεξιοτήτων και των γνώσεων.